

معرفی

روانگرایی چیست؟

Imperial Valley, California,
earthquake Oct. 15, 1979
Magnitude: 7.0

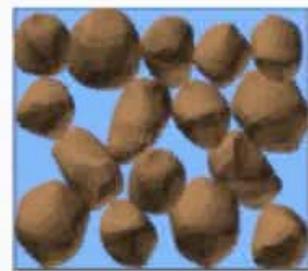
تعریف روانگرایی

اگر یک ماسه اشبع تحت ارتعاش قرار گیرد، تعابیل به تراکم و کاهش حجم پیدا می کند. در این حالت اگر امکان زهکشی برقرار نباشد نتیجه کارافزایش فشار حفره ای خواهد بود که ممکن است مساوی فشار سربار گردد.

$$\begin{aligned}\sigma' &= \sigma - u \\ \sigma &= u \Rightarrow \sigma' = 0 \Rightarrow \tau = \sigma' \tan(\varphi') = 0\end{aligned}$$

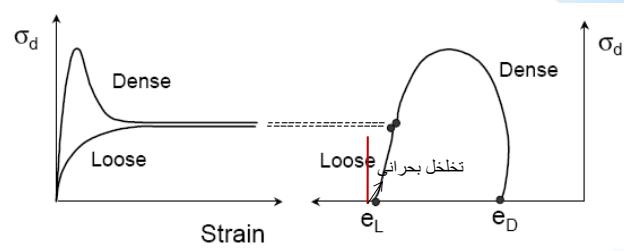
تحت این شرایط ماسه هیچ گونه مقاومت برشی نخواهد داشت و به حالت مایع در می آید.
روانگرایی اغلب در ماسه های ریز تا متوسط اشبع به وقوع می پیوندد.

تعريف روانگرایی

Soil Dynamics

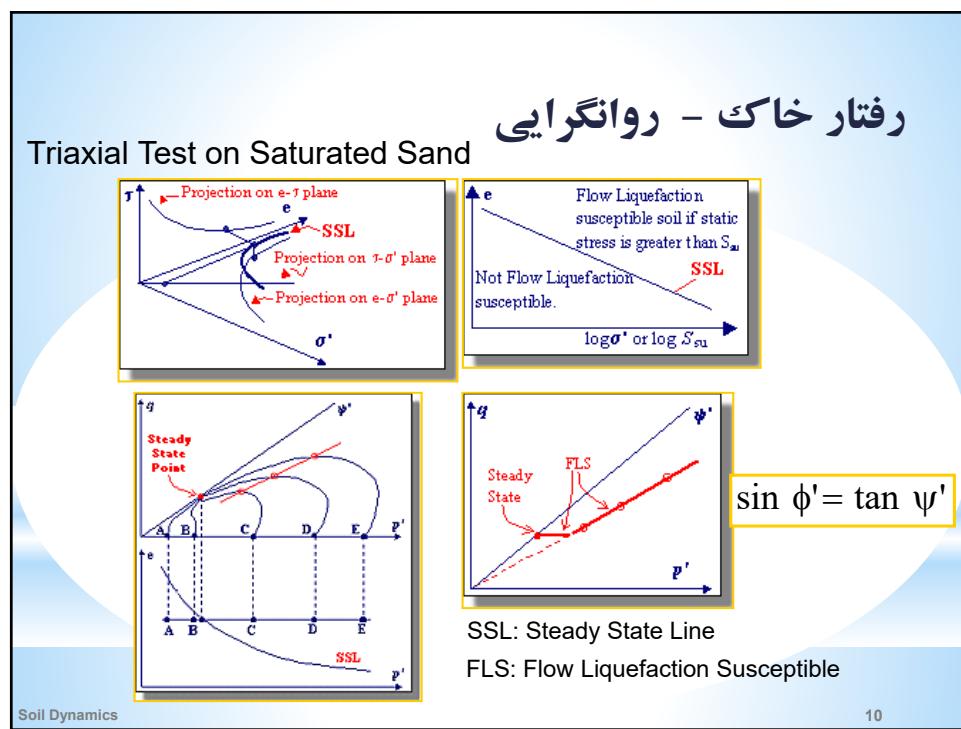
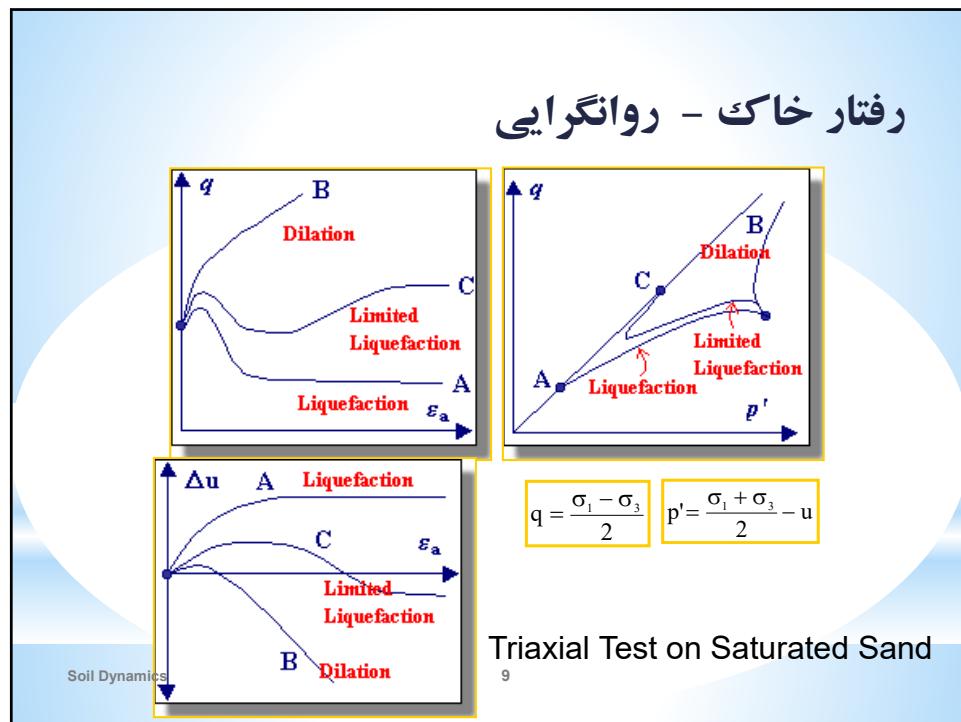
رفتار خاک - روانگرایی

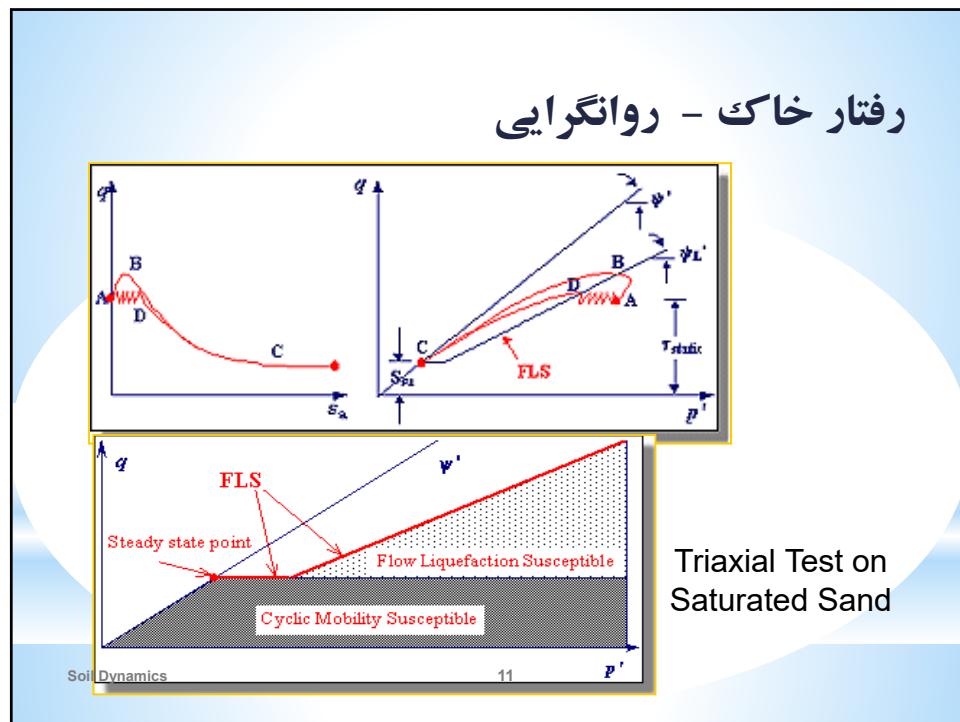

Triaxial Test on Sand

Soil Dynamics

8

تعريف روانگرایی

Flow liquefaction

۱- روانگرایی جریانی :

تنش برشی استاتیکی موجود در توده (لازم برای تعادل توده) بیشتر از مقاومت برشی خاک روان شده باشد.

Cyclic mobility

۲- تحرک سیکلی :

تنش برشی استاتیکی موجود در توده کمتر از مقاومت برشی خاک روان شده باشد.

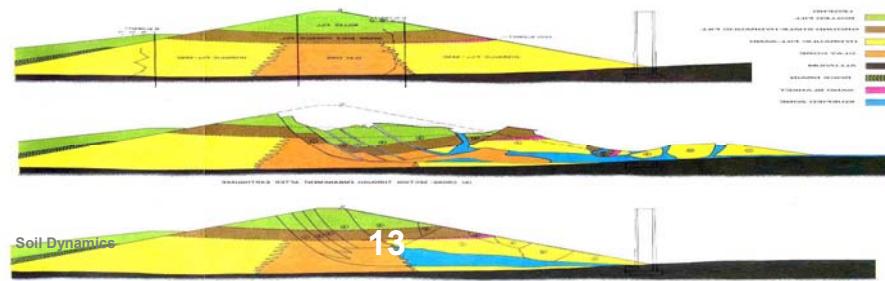
بررسی اولیه منطقه برای امکان وقوع روانگرایی

۱- بررسی تاریخی و زمین شناسی

۳- ساختار خاک و شرایط اولیه خاک- تخلخل و تنش پیش تحکیمی و ..

انواع روانگرایی

Flow liquefaction
San francisco
San fernando dam

انواع روانگرایی

Cyclic mobility
Lateral spreading

Lateral Spreading
at Tea Garden in
Seymen, Turkey
1999

Soil Dynamics

14

نتایج روانگرایی

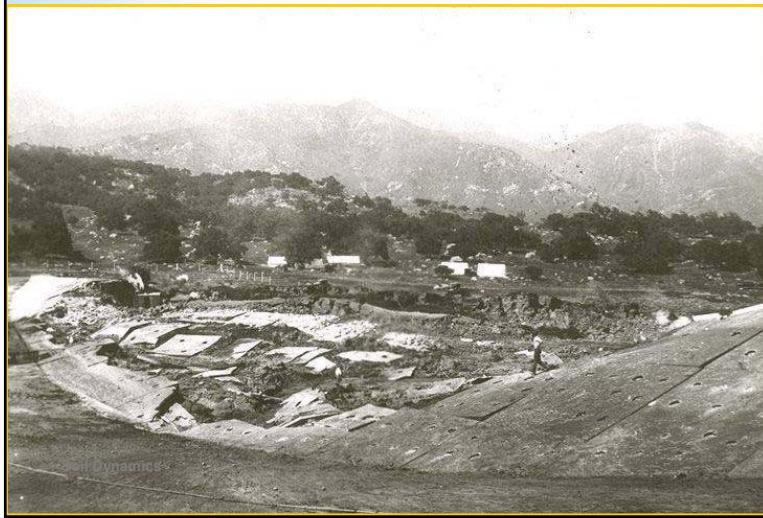
مشاهدات ناشی از روانگرایی

- زمین لغزش
- گسیختگی پی‌ها
- جریان یافتن خاک و جوشش ماسه

Soil Dynamics

نتایج روانگرایی

لغزش زمین

نتایج روانگرایی

لغرش شیروانی و خاک ریز

Soil Dynamics

17

Flow liquefaction - San francisco -San fernando dam

نتایج روانگرایی

گسیختگی پی

Soil Dynamics

Dr.R.S.Olsen, USA-ERDC-CWES 99-Aug-25

18

نتایج روانگرایی

جريان یافتن خاک

نتایج روانگرایی

جريان یافتن خاک

Soil Dynamics

20
Lateral spreading

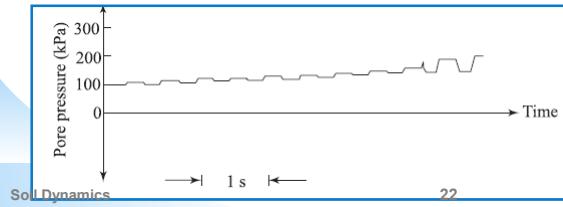
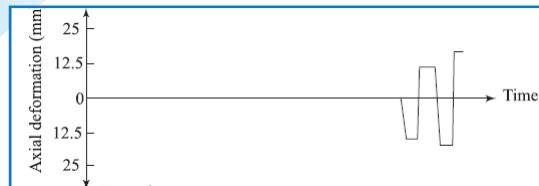
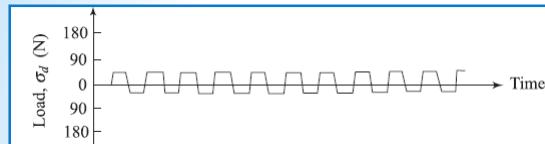
نتایج روانگرایی

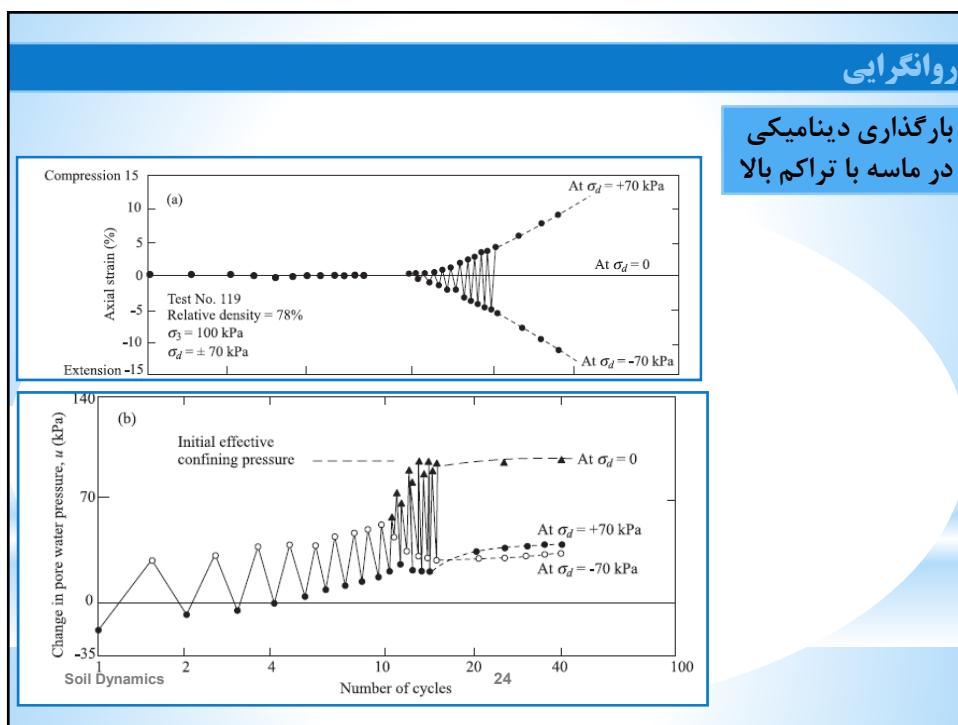
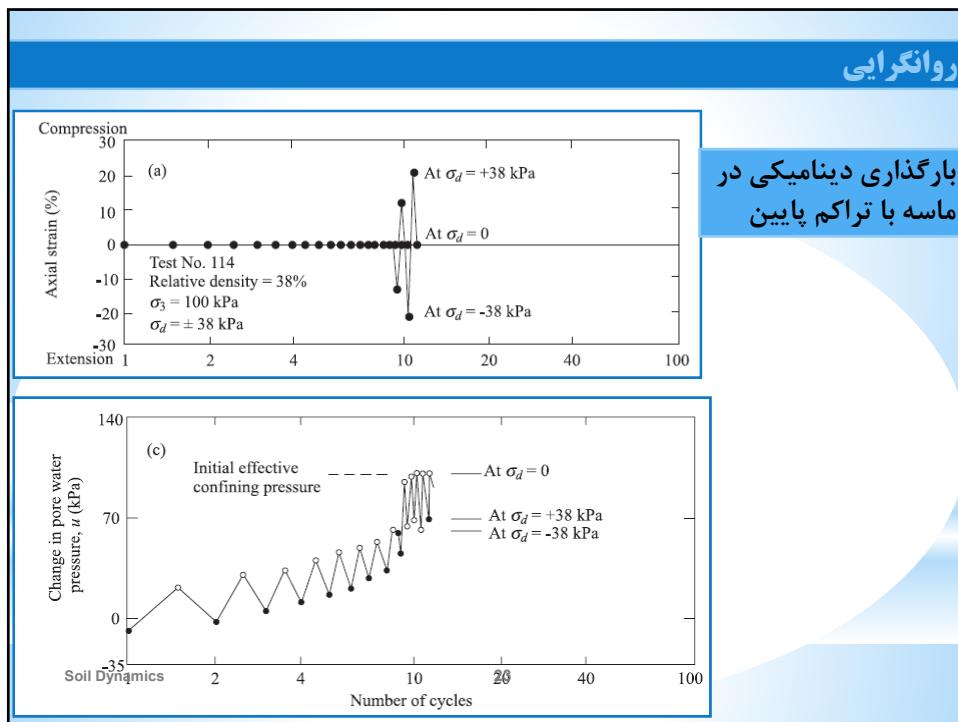
جوشش ماسه

روانگرایی

بارگذاری
دینامیکی

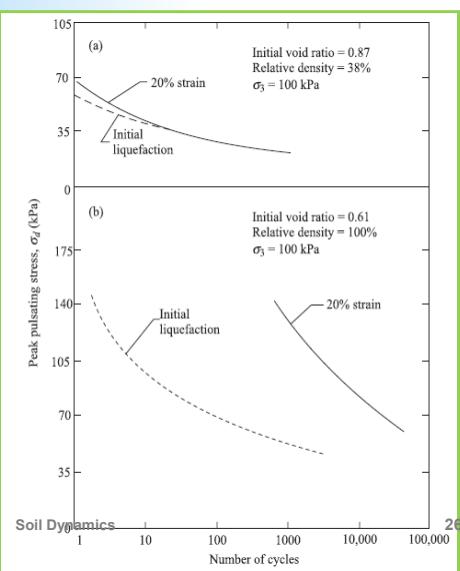

پارامترهای موثر در پتانسیل روانگرایی

- ۱- تراکم نسبی D_r
- ۲- مشخصات دانه های خاک- اندازه و شکل ذرات
- ۳- فشار محدود کننده σ_3
- ۴- موقعیت زهکشها و ابعاد توده خاک
- ۵- ماهیت ارتعاشات - حداکثر تنش انحرافی تناوبی σ_d
- تعداد نوسان اعمال بار تناوبی
- شتاب قائم و افقی
- ۶- نسبت پیش تحکیمی
- ۷- جباب هوا

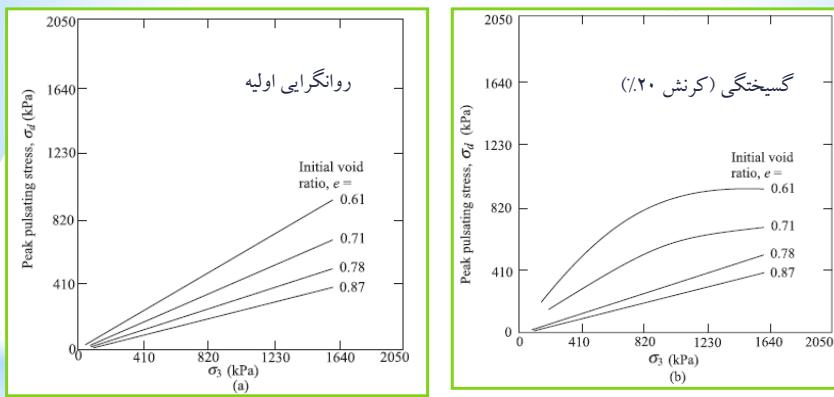
تراکم نسبی

پارامترهای موثر در پتانسیل روانگرایی

پارامترهای موثر در پتانسیل روانگرایی

تراکم نسبی

(a) Initial liquefaction in 100 cycles

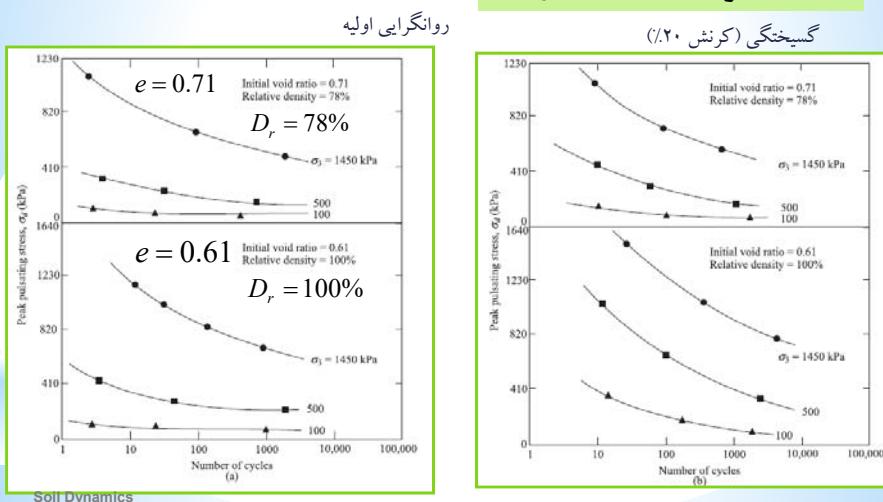
(b) 20% strain in 100 cycles

Soil Dynamics

27

پارامترهای موثر در پتانسیل روانگرایی

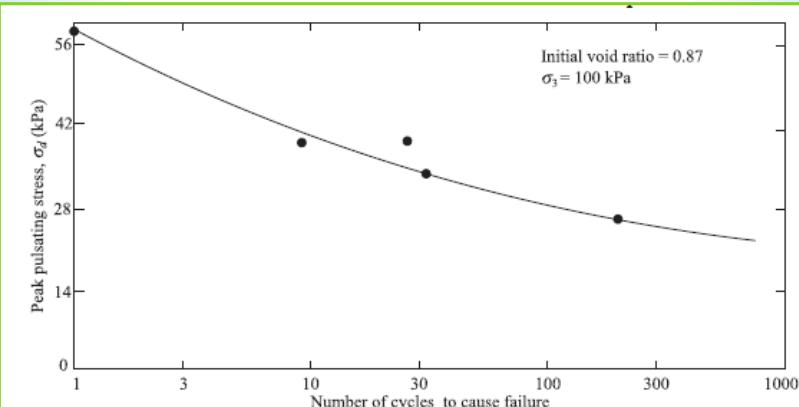
فشار محصور کننده - تعداد نوسان

Soil Dynamics

پارامترهای موثر در پتانسیل روانگرایی

مقدار تنش انحرافی

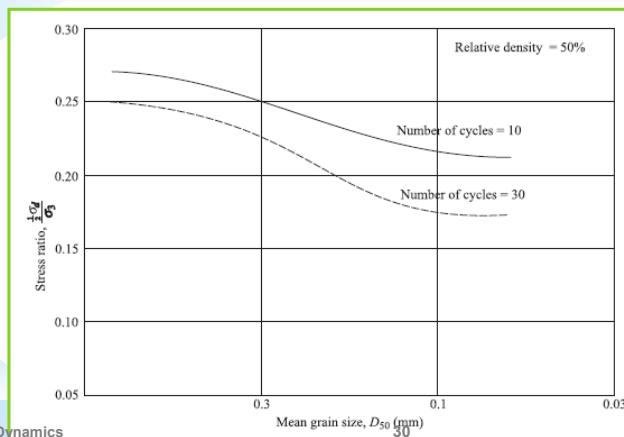

Soil Dynamics

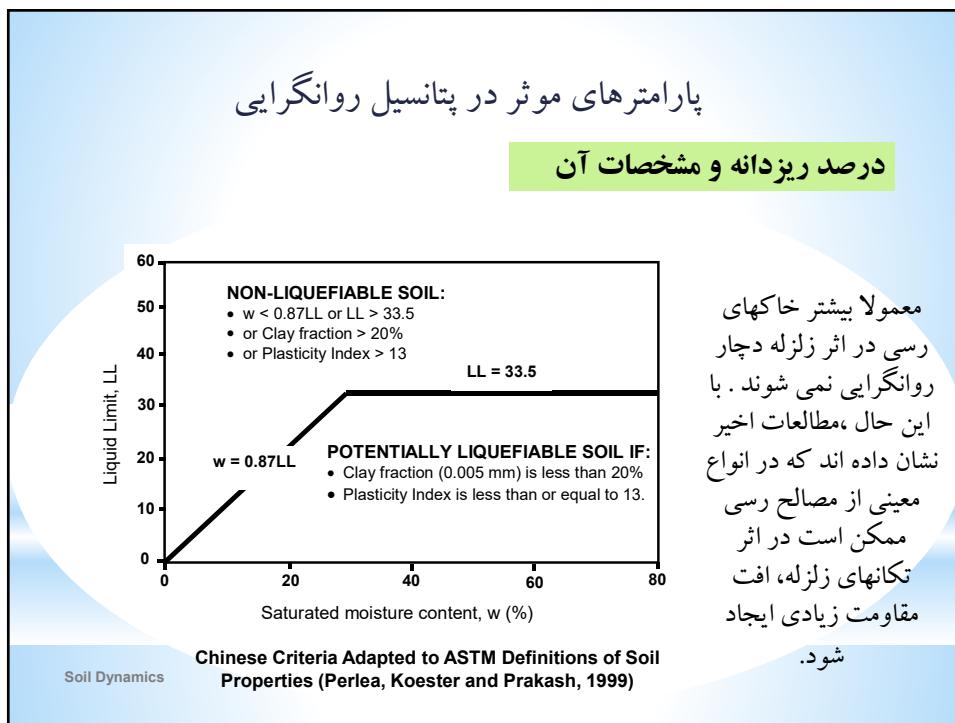
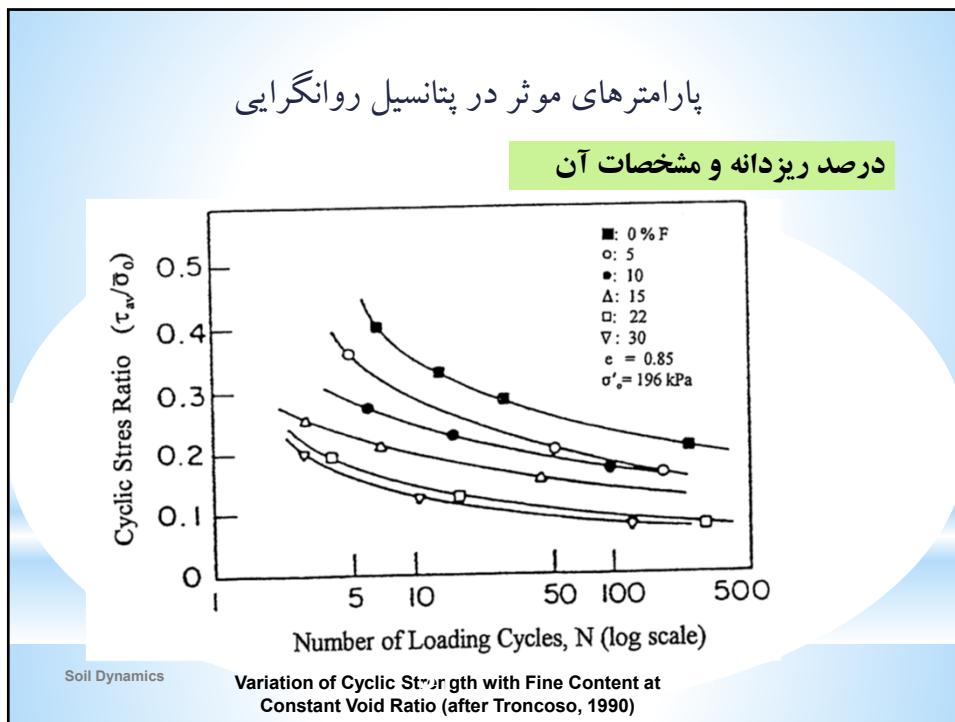
29

پارامترهای موثر در پتانسیل روانگرایی

- تعداد سیکل های بار تنش انحرافی

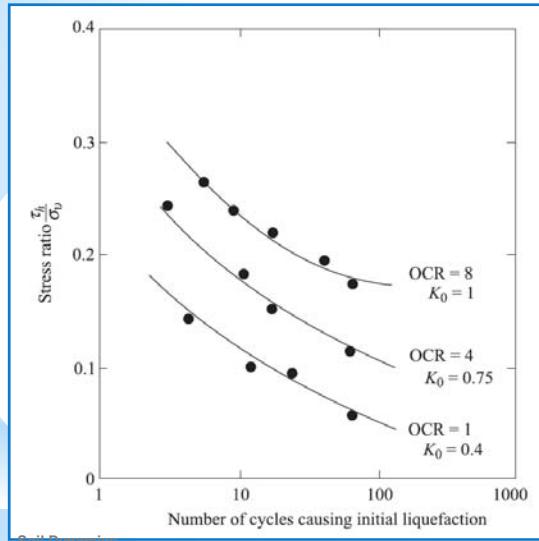
Soil Dynamics

معمولاییشتر خاکهای رسی در اثر زلزله دچار روانگرایی نمی شوند. با این حال، مطالعات اخیر نشان داده اند که در انواع معینی از مصالح رسی ممکن است در اثر تکانهای زلزله، افت مقاومت زیادی ایجاد شود.

پارامترهای موثر در پتانسیل روانگرایی

تنش پیش تحکیمی

Soil Dynamics

امکان وقوع روانگرایی

ارزیابی امکان وقوع روانگرایی

روش‌های تجربی بر مبنای SPT, CPT
 روش‌های ساده سازی شده مبتنی بر تنش و کرنش
 مدل تاریخچه زمانی تنش موثر
 روش‌های احتمالاتی

Soil Dynamics

ارزیابی امکان وقوع روانگرایی

مقایسه بار زلزله و مقاومت خاک

Stress Based

- Seed & Idriss
 - - One Dimensional Response Analysis
 - - Laboratory Stress Cyclic Testing

Strain Based

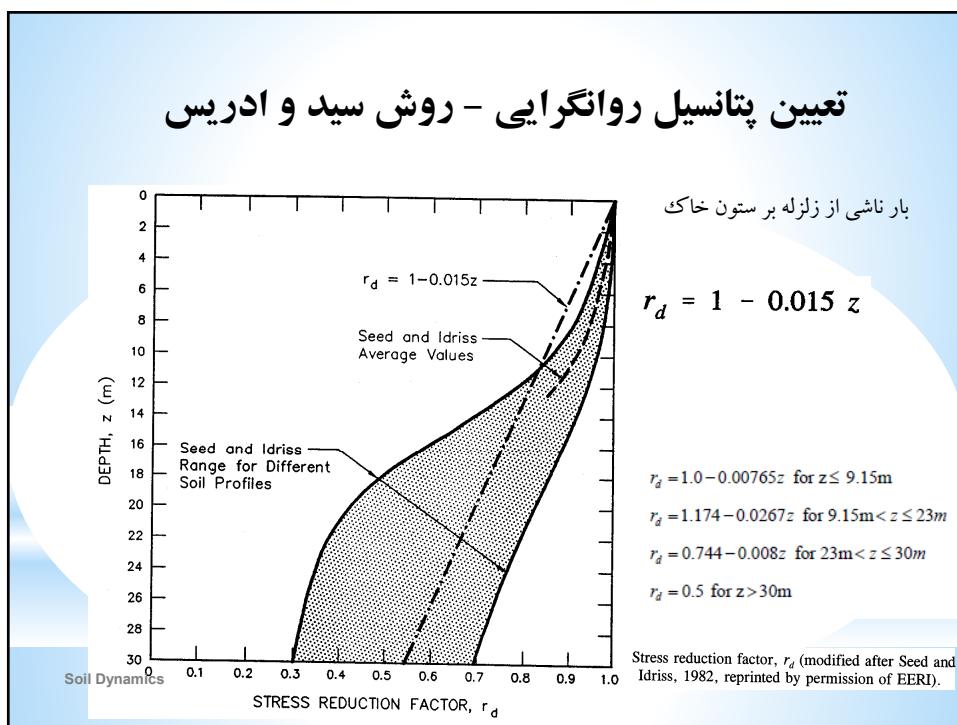
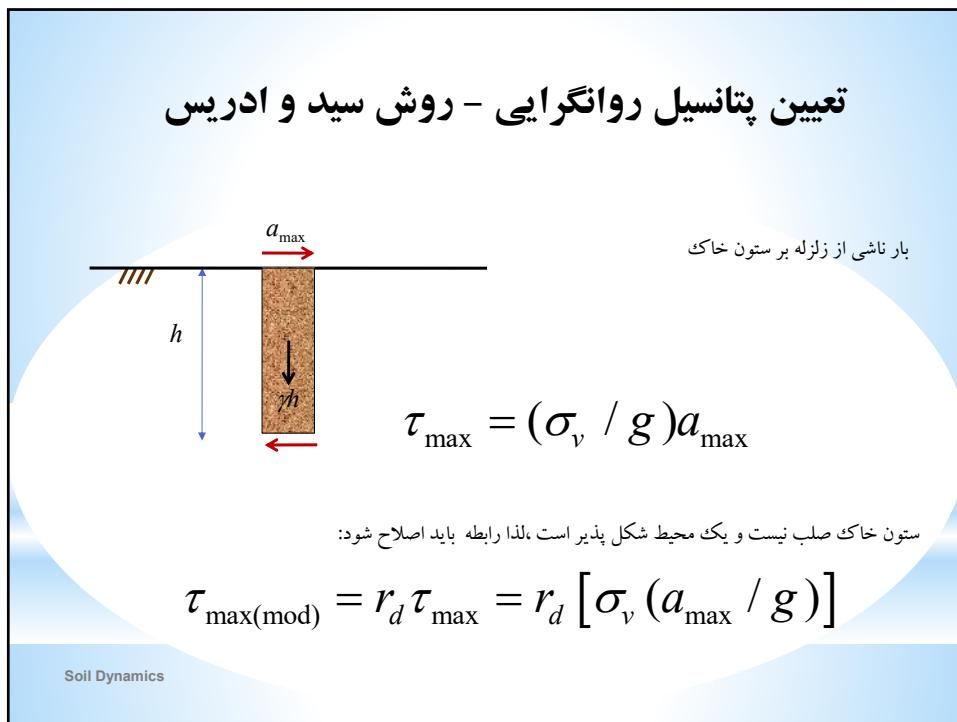
- Dobry et al.
 - - One Dimensional Response Analysis
 - - Laboratory Strain Cyclic Testing

Seed & Idriss Simplified Method

FS=Resistance/Load

Resistance = τ_{res} = fn(SPT Blow Count,
Earthquake Mag,
Percent Fines)

Load = τ_{cyc} = fn(Earthquake Acceleration,
Vertical Stress)

تعیین پتانسیل روانگرایی - روش سید و ادریس

جدول ۱۵ - ۲ - تعداد نوسان تنشهای مهم

بزرگی زلزله	τ_{av}	N
7		10
7.5		20
8		30

بار ناشی از زلزله بر سطون خاک
حداکثر تنش برشی به دست آمده از تاریخچه
زمانی تنش برشی در حین زلزله می تواند به
تعداد نوسان تنشهای مهم تبدیل شود.

سید، و ادریس تنشهای یکنواخت نوسانهای مهم را طبق رابطه زیر پیشنهاد می نمایند:

$$\tau_{av} = 0.65\tau_{max(mod)} = 0.65r_d [\sigma_v (a_{max} / g)]$$

یا نسبت تنش سیکلی زلزله برابر است با $(a_{max} / g)r_d (\sigma_v / \sigma'_v)$

تعیین پتانسیل روانگرایی - روش سید و ادریس

$$\left(\frac{\tau}{\sigma'_0} \right)_{site, D_r} = C_r \left(\frac{\sigma_{dev}}{2\sigma'_3} \right)_{triaxial, D_r=50} \left(\frac{D_r}{50} \right)$$

مقاومت خاک: نسبت تنش سیکلی که باعث روانگرایی می شود با استفاده از نتایج آزمایشگاه بدست می آید.

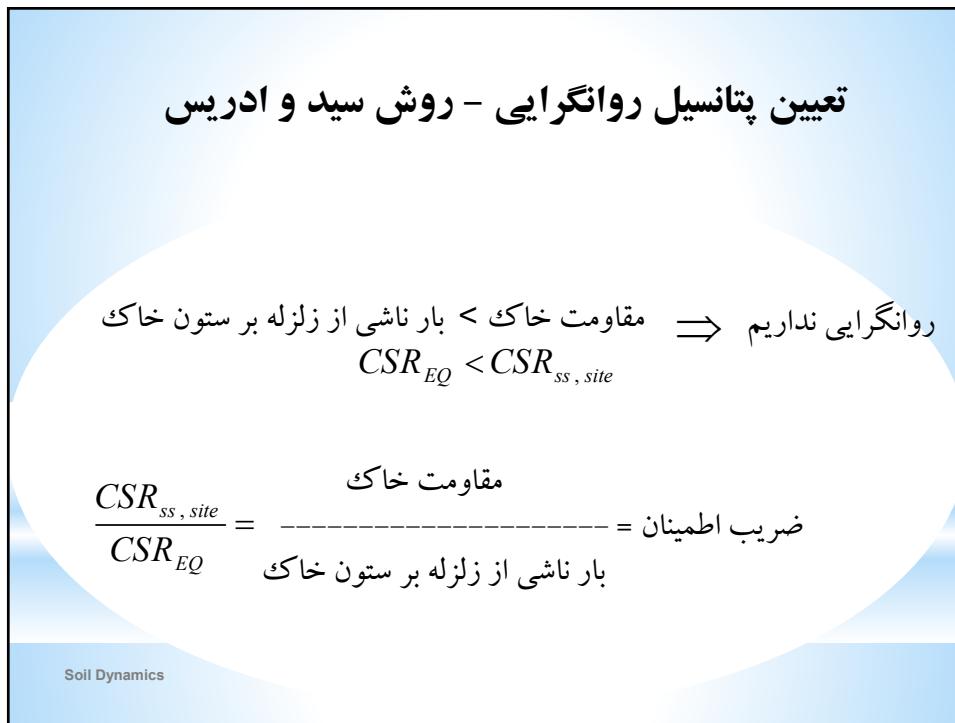
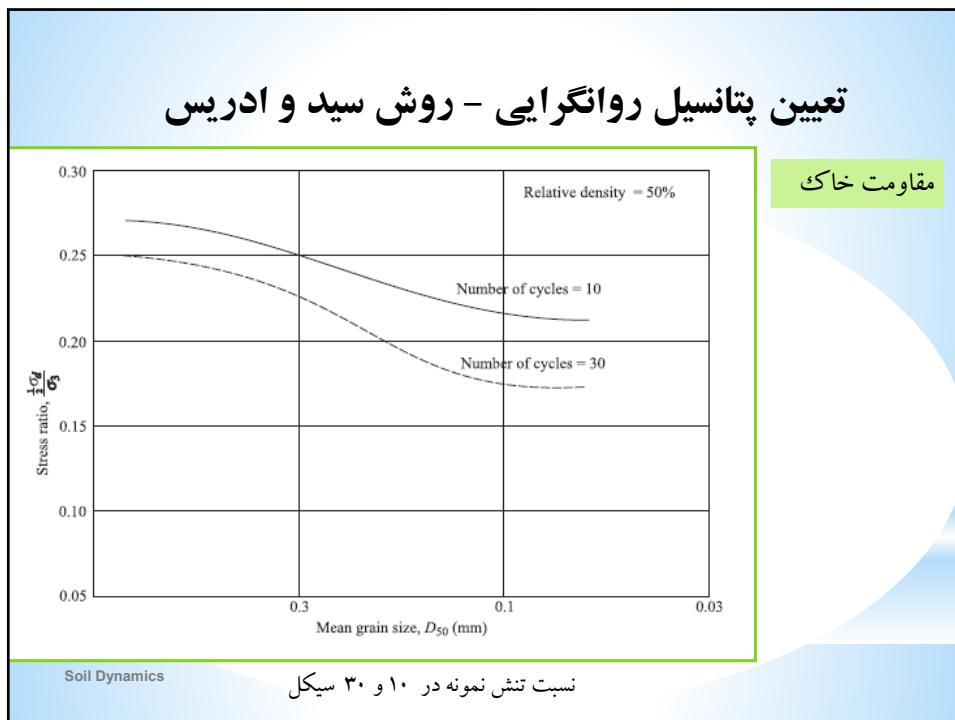
CSR = cyclic stress ratio causing 5% strain in 20 cycles

		D _r	site	C _r
Simple shear test	CSR _{ss} = $\tau_{cyc} / \sigma'_{v0}$	20		0.54
Triaxial test	CSR _{tt} = $\sigma_{dev} / 2\sigma'_3$	30		0.54
Finn 1971	CSR _{ss} = C _r CSR _{tt}	40		0.54
Castro 1975	C _r = $(1 + K_0) / 2$	50		0.565
		60		0.61
		70		0.66
		80		0.705

نسبت تنش سیکلی مقاوم در سایت به دلیل

$$CSR_{site} = 0.9CSR_{ss} = 0.9 C_r CSR_{tt}$$

لرزشها چند جهته کاهش می یابد

تعیین پتانسیل روانگرایی - روش سید و ادریس

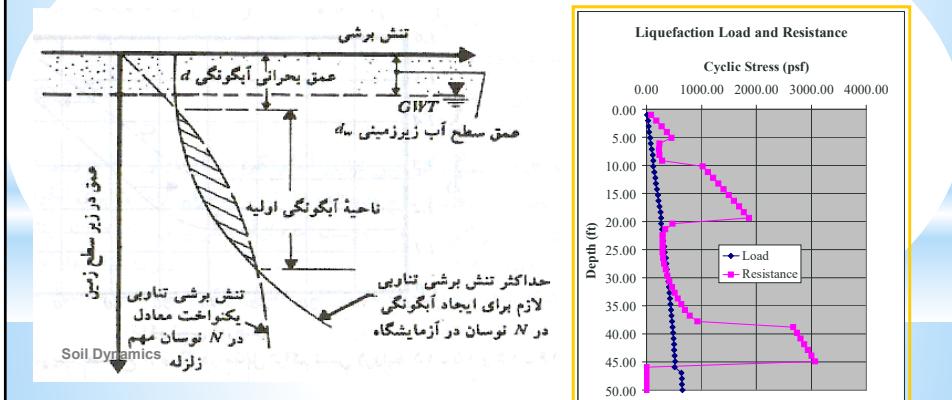
برای تعیین ناحیه‌ای در صحرا که آبگونگی خاک به علت زلزله از آنجا شروع می‌شود:

- ۱ - ابتدا زلزله طرح را انتخاب نمایید.
- ۲ - تا عمق بیست متری برای لایه ماسه‌ای تنشهای برشی متوسط در اثر زلزله را یک متر به یک متر به دست آورید. و به صورت تابعی از عمق رسم نمایید.
- ۳ - با استفاده از نتایج آزمون آزمایشگاهی، مقدار تنشهای تناوبی لازم را که باعث روانگرایی اولیه در صحرا می‌شود به دست آورید.
- ۴ - با مقایسه تنشهای مرحله دوم و سوم امکان روانگرایی را ارزیابی کنید.

Soil Dynamics

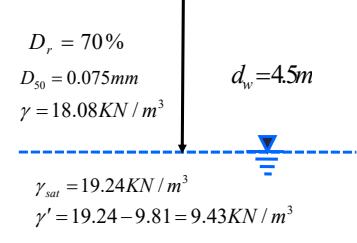
تعیین پتانسیل روانگرایی - روش سید و ادریس

۵ - ناحیه‌ای که در آن تنش برشی مقاوم برای جلوگیری از روانگرایی مساوی و یا کوچکتر از تنشهای برشی تناوبی معادل به وجود آمده ناشی از بار زلزله می‌باشد، مستعد روانگرایی است (ناحیه هاشور زده شده)

مثال پتانسیل روانگرایی - روش سید و ادریس

مثال: پتانسیل روانگرایی خاک مقابله در عمق
۹ متری تحت زلزله ۷ ریشتر را تعیین نمایید

$$\Rightarrow \begin{aligned} N &= 10 \\ r_d &= 0.925 \\ C_r &= 0.66 \end{aligned}$$

Soil Dynamics

مثال پتانسیل روانگرایی - روش سید و ادریس

$$\sigma = \gamma h_1 + \gamma h_2 = 4.5 * 18.08 + 4.5 * 19.24 = 167.94$$

$$\tau_{av} = 0.65 * 0.925 * 167.94 [a_{max} / g] = 100.97 [a_{max} / g]$$

$$\sigma'_0 = \gamma h_1 + \gamma h_2 = 4.5 * 18.08 + 4.5 * 9.43 = 123.8$$

$$D_{50} = 0.075 \text{ mm} \Rightarrow \left(\frac{\sigma_{dev}}{2\sigma'_3} \right)_{triaxial, D_r=50} = 0.215$$

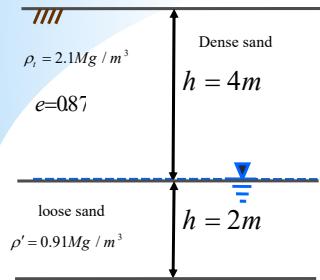
$$\left(\frac{\tau}{\sigma'_0} \right)_{site, D_r} = C_r \left(\frac{\sigma_{dev}}{2\sigma'_3} \right)_{triaxial, D_r=50} \left(\frac{D_r}{50} \right)$$

$$\tau_{site, D_r} = 123.8 * 0.66 * 0.215 \left(\frac{70}{50} \right) = 24.5 \text{ kN/m}^2$$

Soil Dynamics

روانگرایی داریم
 مقاومت خاک
 بطور نمونه $a_{max} = 0.3g \Rightarrow \tau_{av} = 30.3 > 24.5 \Rightarrow$

مثال پتانسیل روانگرایی - روشن سید و ادریس

مثال: تنش برشی ماکریم برای ایجاد روانگرایی در لایه سست خاک مقابله را تحت زلزله $7/5$ ریشتر را تعیین نمایید (در وسط لایه) فرض نمایید تنش انحرافی سیکلی که موجب روانگرایی می شود برابر 39kPa در فشار مخصوص کننده 100 kPa باشد

$$\sigma'_{v0} = \gamma h_1 + \gamma' h_2 = 4 * 2.1 + 1 * 0.91 = 93.1 \text{kPa}$$

$$\text{CSR}_{\text{u}} = \sigma_{\text{dev}} / 2\sigma'_s = \frac{39}{2 * 100} = 0.195$$

$$K_0 = 1 - \sin 33 = 0.46$$

$$C_r = (1 + K_0)/2 = \frac{1 + 0.46}{2} = 0.73$$

$$\text{CSR}_{\text{site}} = 0.9 \text{CSR}_{\text{ss}} = 0.9 * 0.73 * 0.195 = 0.128$$

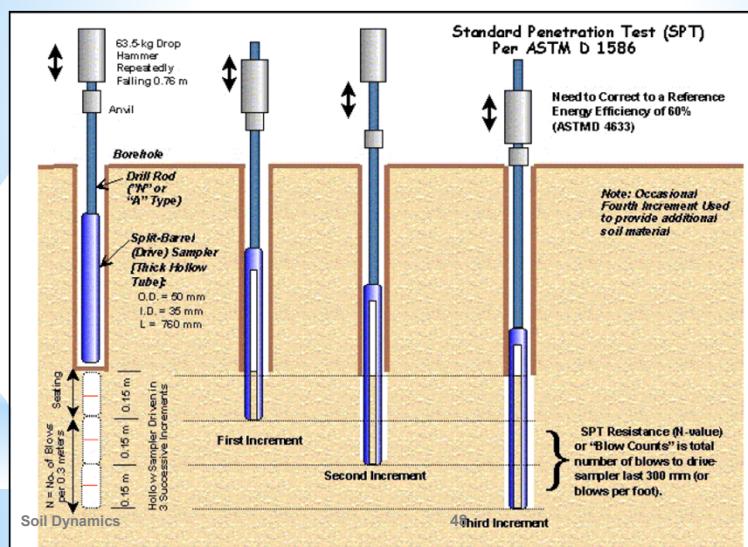
$$\text{CSR}_{\text{site}} = \tau_{\text{cyc}} / \sigma_{v0} \Rightarrow \tau_{\text{cyc}} = \text{CSR}_{\text{site}} \sigma_{v0} = 0.128 * 93.1 = 11.92 \text{kPa}$$

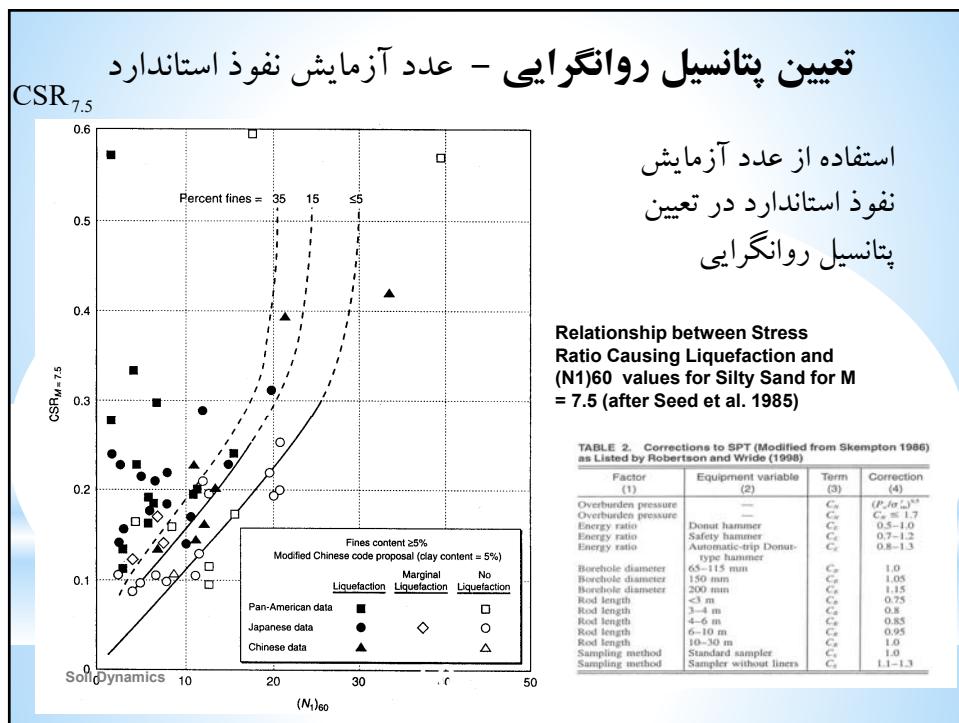
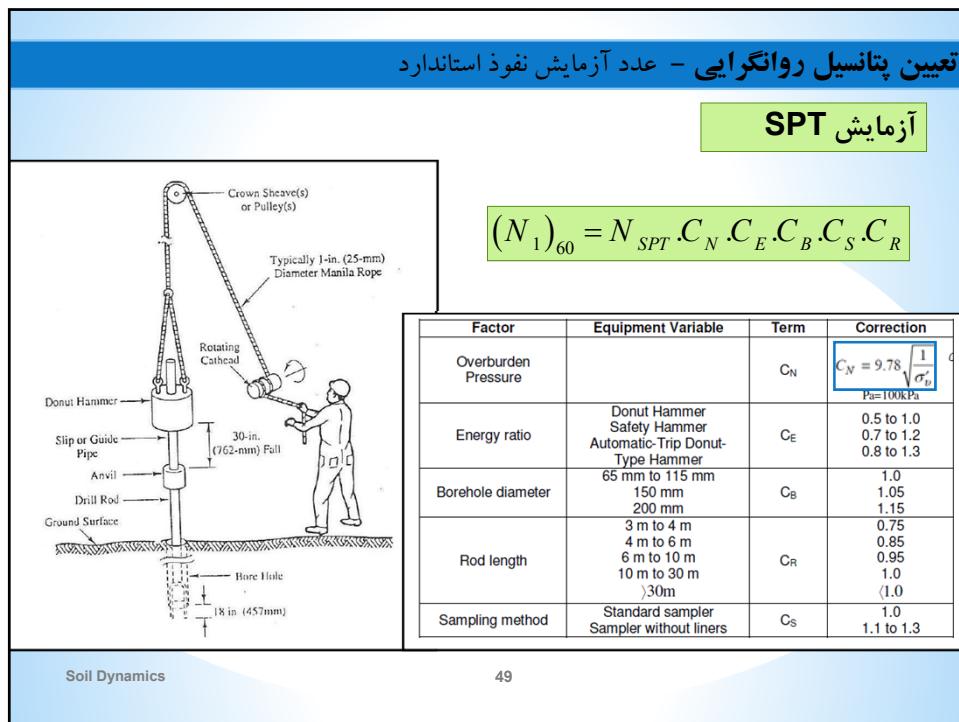
$$\Rightarrow \tau_{\text{max}} = \tau_{\text{cyc}} / 0.65 = 11.92 / 0.65 = 18.34 \text{kPa}$$

Soil Dynamics

تعیین پتانسیل روانگرایی - عدد آزمایش نفوذ استاندارد

SPT آزمایش

تعیین پتانسیل روانگرایی - عدد آزمایش نفوذ استاندارد

اصلاح تاثیر تنفس برشی اولیه و فشارهای جانبی بزرگ

$$CRR = CSR_L = CSR_{7.5} k_M k_\sigma k_\alpha$$

زلزله با بزرگی	k_M
5.25	1.5
6	1.32
6.75	1.13
7.5	1.
8.5	0.89

نسبت تنفس های سیکلی بحرانی جهت وقوع روانگرایی اولیه
 نسبت تنفس های سیکلی بحرانی در زلزله ۷/۵ ریشر
 k_α تاثیر تنفس برشی اولیه
 k_σ تاثیر فشارهای جانبی بزرگ
 k_M تاثیر زلزله های با بزرگای متفاوت

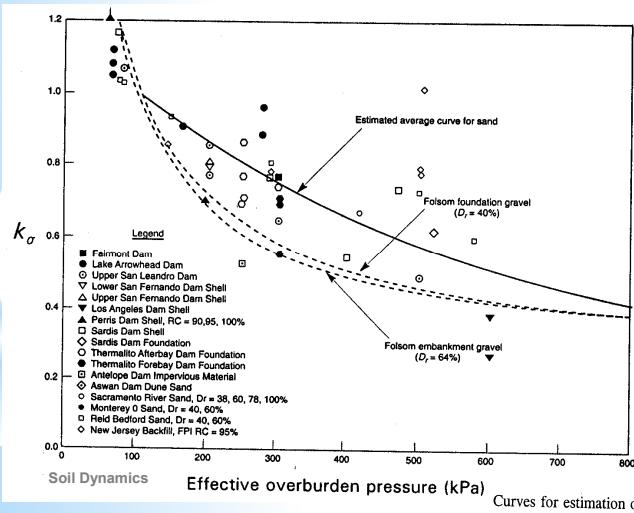
$$FS_L = CSR_L / CSR_{EQ}$$

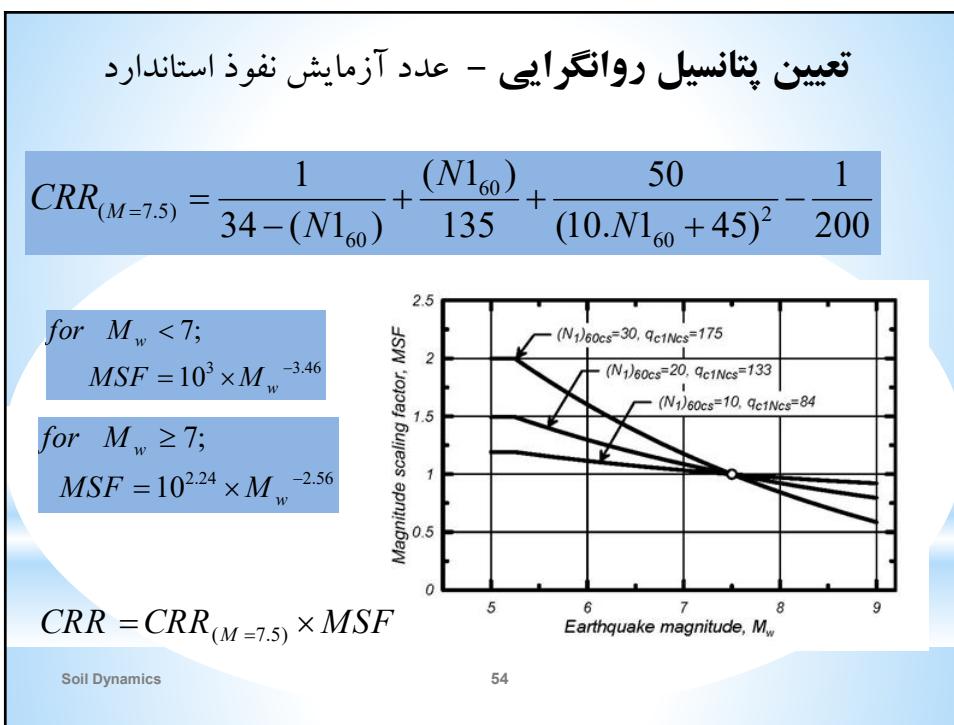
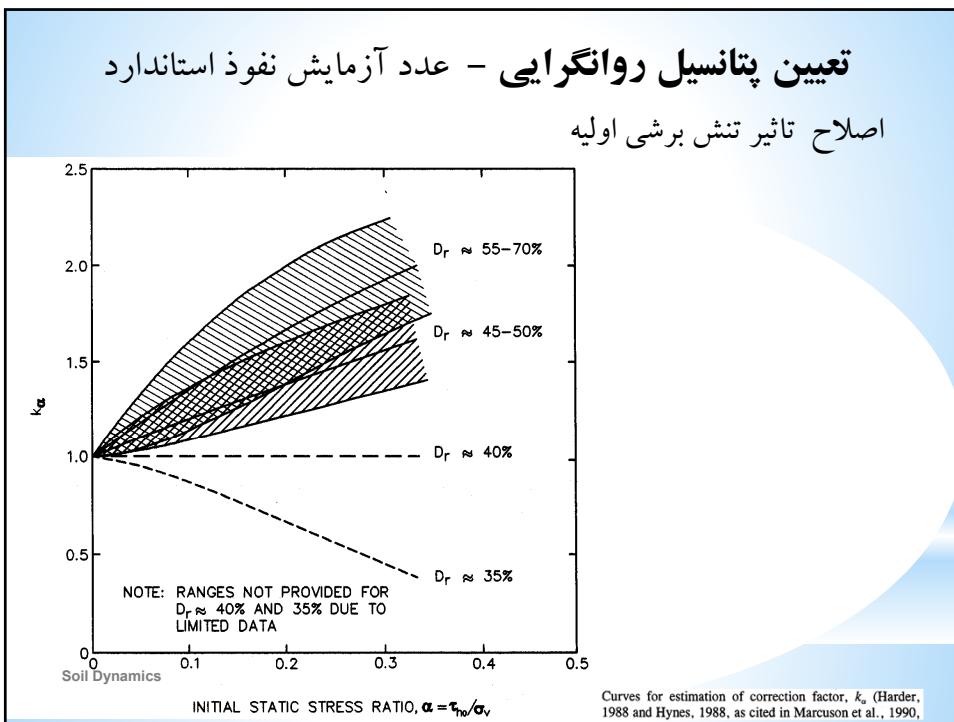
CRR = Cyclic Resistance Ratio

Soil Dynamics

تعیین پتانسیل روانگرایی - عدد آزمایش نفوذ استاندارد

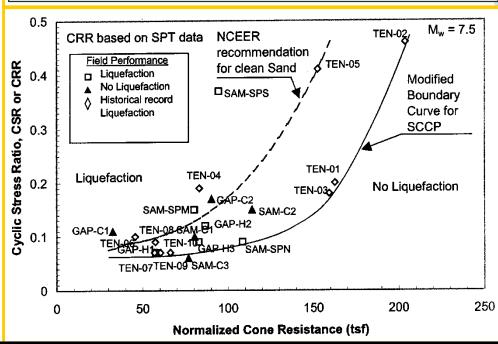
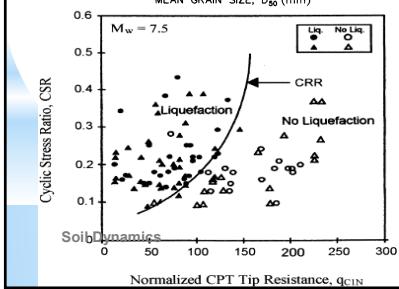
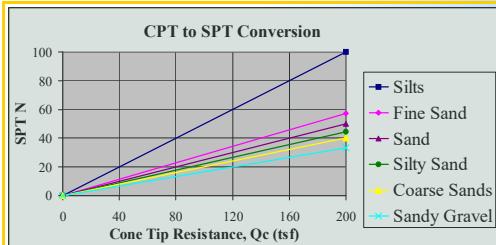
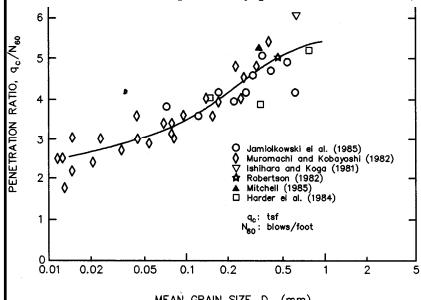
اصلاح تاثیر فشارهای جانبی بزرگ

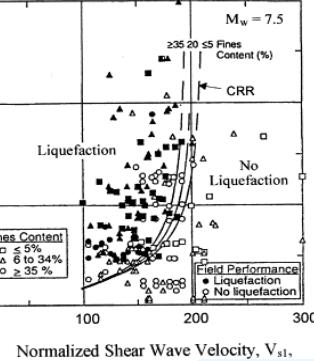
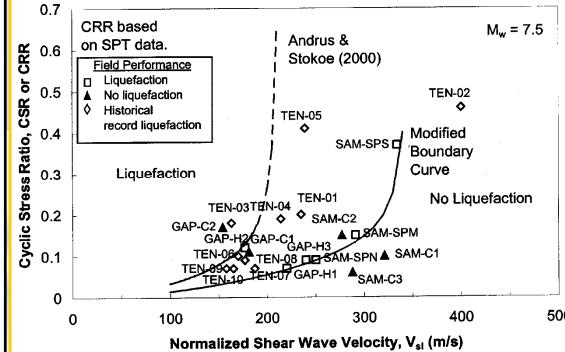
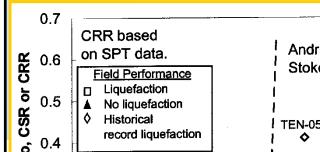

تعیین پتانسیل روانگرایی - آزمایش نفوذ مخروط

Variation of q_s/N_{60} ratio with mean grain size, D_{50} (Seed and De Alba, 1986, reprinted by permission of ASCE).

تعیین پتانسیل روانگرایی - سرعت موج برشی

Soil Dynamics

56

روش دبری و همکاران - روش کرنش ساده شده

$$\gamma_{cyc} = 0.65 \frac{a_{max}}{g} \frac{\sigma_v r_d}{G(\gamma_{cyc})}$$

کرنش اعمال شده ناشی از زلزله

با استفاده از آزمایش کرنش کنترل در آزمایشگاه با کرنش های مختلف ($\gamma_{cyc-lab}$)

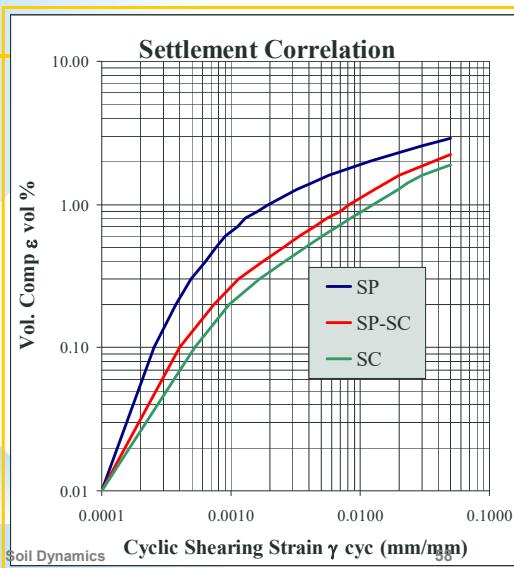
تعداد سیکل متناظر با روانگرایی ($N_{(l,\gamma)}$) را بدست می آوریم:

- At $\gamma_{cyc} = \gamma_{cyc-lab}$ compare N_{eq} to $N_{(l,\gamma)}$
- If $N_{eq} > N_{(l,\gamma)}$ liquefaction possible
- If $N_{eq} < N_{(l,\gamma)}$ liquefaction not possible

Soil Dynamics

57

روش دبری و همکاران - روش کرنش ساده شده

برای هر لایه خاک می توان کرنش
برشی را تبدیل به کرنش حجمی
نمود
با ضرب ارتفاع لایه در کرنش
حجمی تغییر شکل لایه بدست
می آید
از جمع تغییر شکل لایه ها نشست
در سطح خاک بدست می آید

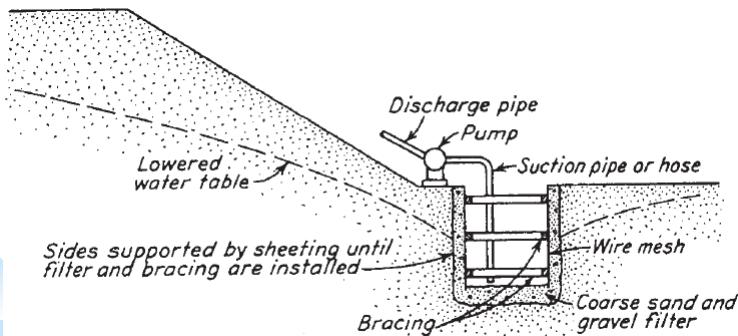
پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- تعویض خاک
- زهکشهای شنی یا خردہ سنگی
- استفاده از پی‌های عمیق و نیمه عمیق (شمغ)
- تقویت خاک

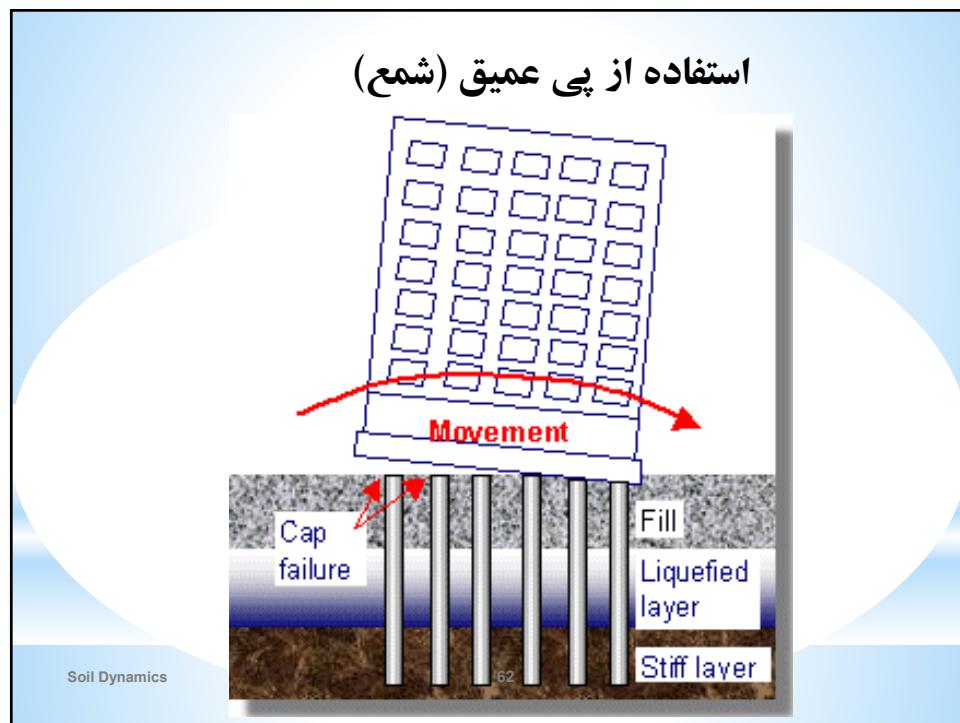
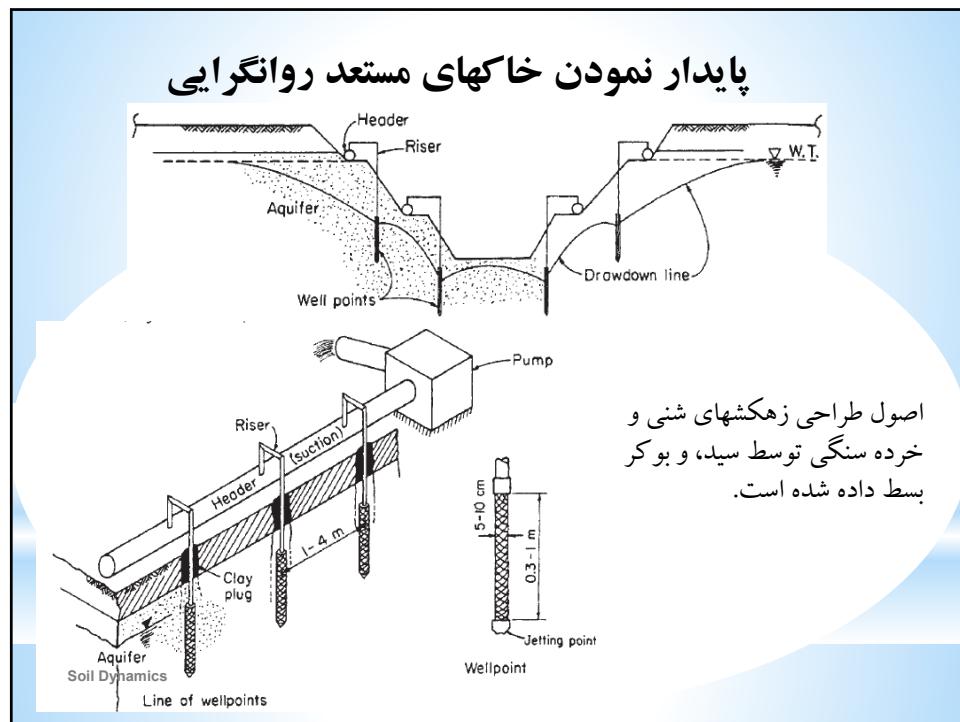
Soil Dynamics

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

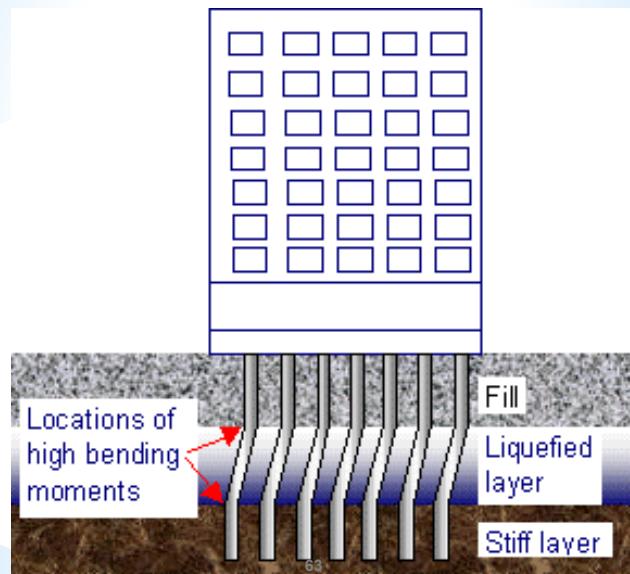
- زهکشهای شنی یا خردہ سنگی
- هدف از تعییه زهکشهای شنی یا خردہ سنگی زایل نمودن اضافه فشار آب حفره‌ای می‌باشد که به علت بارهای تناوبی در نهشته‌ای ماسه‌ای به وجود می‌آید.

Soil Dynamics

استفاده از پی عمیق (شمغ)

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- تقویت خاک
- تزریق تراکمی
- تراکم شیمیایی
- تزریق ملات سیمان
- تزریق با سرعت
- تزریق همراه با ارتعاش
- جایگزینی ارتعاشی
- ستون بتنی همراه با ارتعاش
- تراکم ارتعاشی
- تراکم دینامیکی عمیق
- اختلاط عمقی خاک
- انفجار
- ریز شمع

Soil Dynamics

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- انفجار

انفجار مقداری ماده منفجره در عمق و ایجاد امواج ناگهانی در زمین است.

روش انفجار برای تراکم خاک دانه‌ای سیمانی نشده رسوبی با تراکم کمتر از ۵۰-۶۰٪، اشباع و زهکش آزاد تا عمق بالای ۳۵ متر مناسب است

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

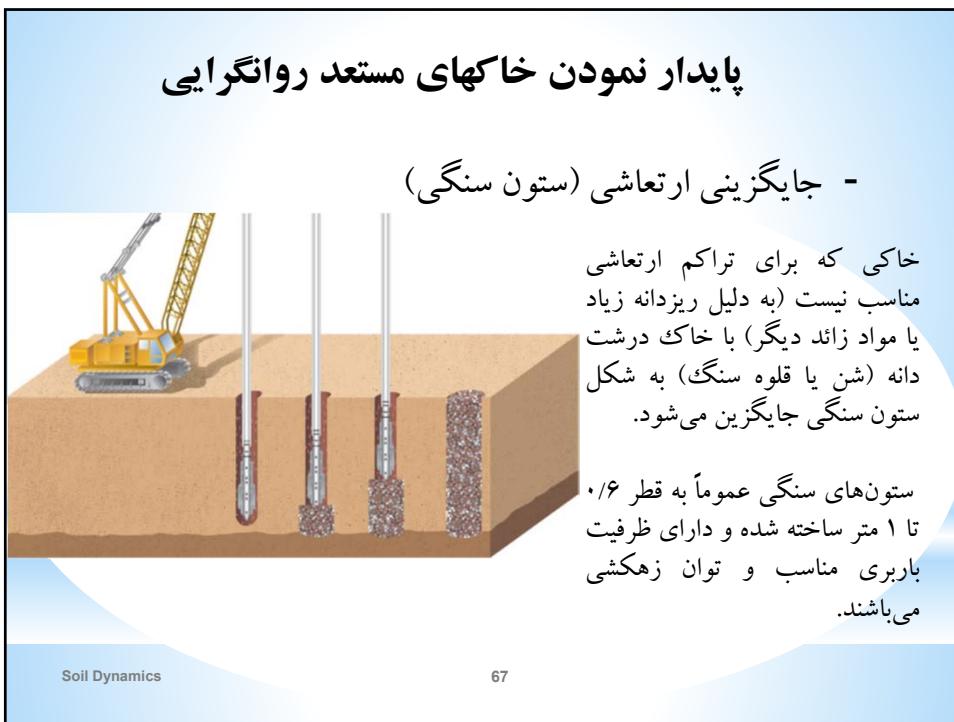
- تراکم ارتعاشی

vibrofloat ویبروفلت ها با فرکانس متغیر معمولاً دارای قطری بین ۳۰ تا ۴۵ سانتیمتر و طول ۳ تا ۵ متر می‌باشند.

حرکت دورانی گریز از مرکز باعث ارتعاشی شعاعی در اطراف ویبراتور می‌شود. ویبراتور با وزن خود (معمولأً به کمک تزریق آب یا هوا) در زمین نفوذ می‌کند. این وسیله عموماً تا عمق ۵ تا ۱۵ متر را متراکم می‌کند.

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- جایگزینی ارتعاشی (ستون سنگی)

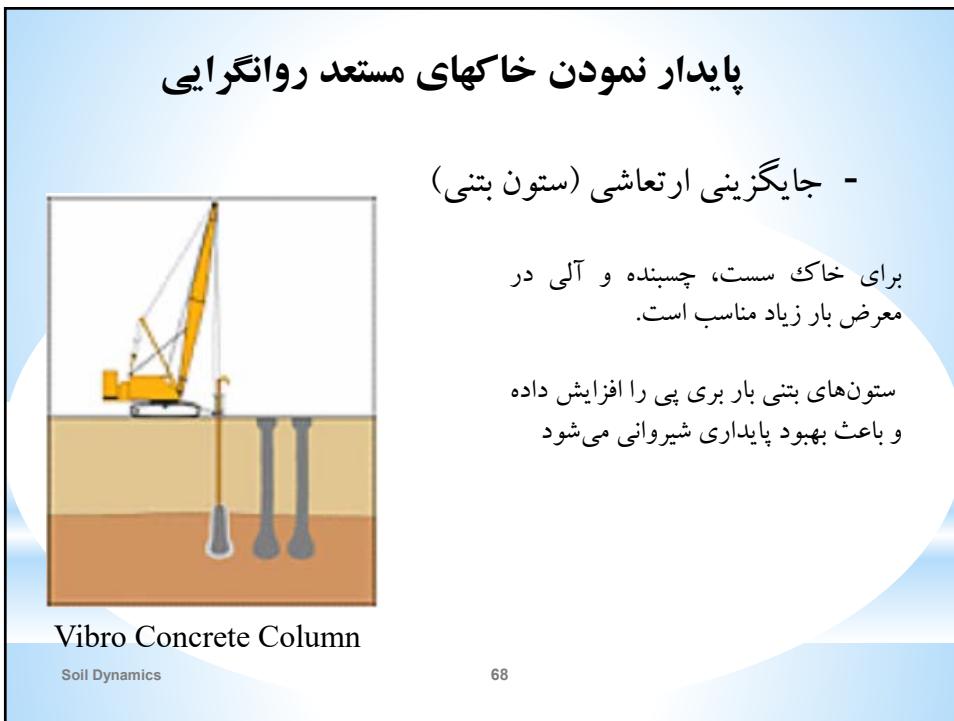
خاکی که برای تراکم ارتعاشی مناسب نیست (به دلیل ریزدانه زیاد یا مواد زائد دیگر) با خاک درشت دانه (شن یا قلوه سنگ) به شکل ستون سنگی جایگزین می‌شود.

ستون‌های سنگی عموماً به قطر 0.6 تا 1 متر ساخته شده و دارای ظرفیت باربری مناسب و توان زهکشی می‌باشند.

Soil Dynamics 67

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- جایگزینی ارتعاشی (ستون بتُنی)

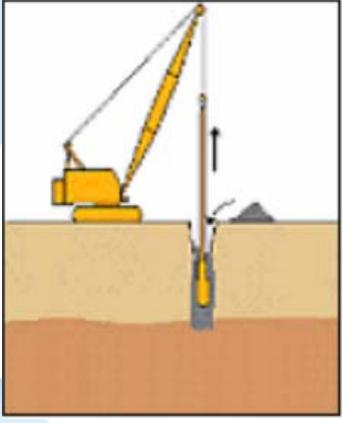
برای خاک سست، چسبنده و آلی در معرض بار زیاد مناسب است.

ستون‌های بتُنی بار بُری پی را افزایش داده و باعث بهبود پایداری شیروانی می‌شود

Vibro Concrete Column Soil Dynamics 68

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- جابجایی ارتعاشی

گاهی در خاک غیر چسبنده، خاک موجود در محل تعویض نمیشود. بلکه با ویره و پس از آن با جابجایی جانبی بیشتر به دلیل ایجاد ستون سنگی تراکم می‌گردد.

این روش برای افزایش ظرفیت خاک ماسه‌ای که به تهایی با ویره به تراکم موردنظر نمی‌رسد مناسب است.

Vibro-Replacement

Soil Dynamics

69

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- ستون شنی

نوع از ستون‌های سنگی به پایه‌های دانه‌ای کوبیده شده (RAP یا رئوپایر) و ویره‌پایرها معروف‌اند. این نوع عموماً کوتاه‌تر از ستون‌های سنگی متعارف هستند.

ویره‌پایرها به کمک همان دستگاه‌های تراکم ارتعاشی تشکیل می‌شوند در حالی که RAP با ضربات متوالی قائم با چکش ضربه‌ای ساخته می‌شوند.

این روش برای کاهش روانگرایی در سیلت یا ماسه بسیار مناسب است

Soil Dynamics

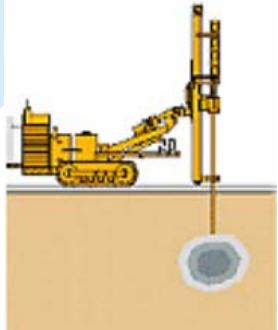
Rammed Aggregate Pier

70

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- تزریق تراکمی
حباب متراکم بدلبل تزریق دوغاب سیمان

بهبود مقاومت خاک و کاهش نشست را در این روش داریم

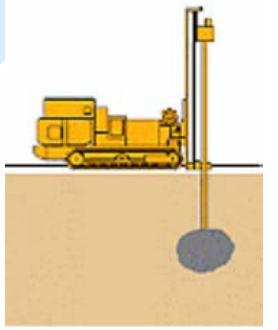
Soil Dynamics
Compaction Grouting

71

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- تراکم شیمیایی
حباب متراکم بدلبل وجود ماده شیمیایی

در اطراف تونل ها و برای نفوذناپذیر کردن خاک مناسب است

Soil Dynamics
Chemical Grouting

72

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- تراکم دینامیکی عمیق -

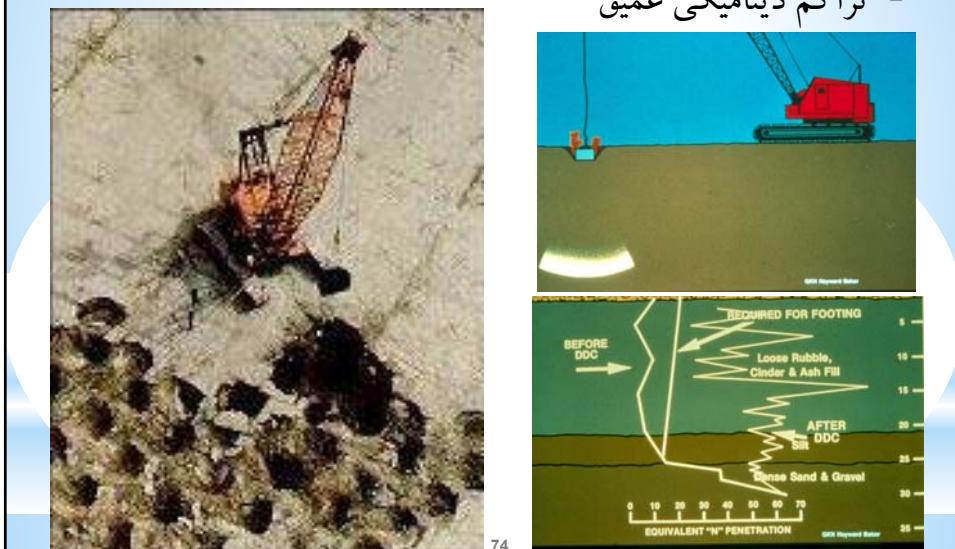
هنگامی که در نزدیک پروژه ساختمان دیگری وجود ندارد و آب بیش از یک و نیم متر از سطح پایین است بسیار مناسب است. وزنه ۱۵ تا ۳۵ تنی معمولاً استفاده می‌شود.

73

Soil Dynamics
Deep Dynamic Compaction

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- تراکم دینامیکی عمیق -

74

Deep Dynamic Compaction

REQUIRED FOR FOOTING

BEFORE DDC

Loose Rubble, Cinder & Ash Fill

AFTER DDC

Dense Sand & Gravel

EQUIVALENT "N" PENETRATION

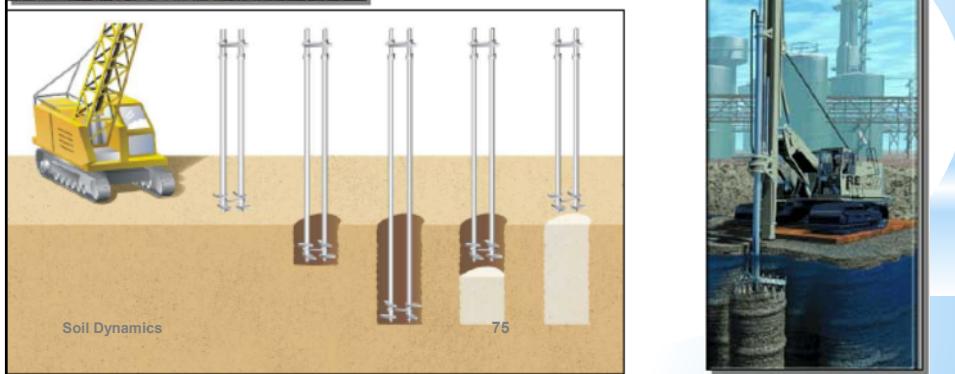
75

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

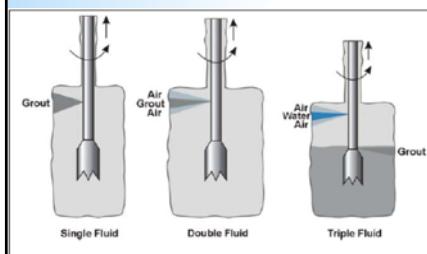

- اختلاط عمقی خاک

خاک در عمق با سیمان مخلوط شده و مقاومت را افزایش می‌دهد

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- تزریق جت ملات

تزریق جت: تزریق ملات با فشار زیاد و سرعت زیاد (۲۰۰ متر بر ثانیه)
ساخтар خاک شکسته شده و یک ستون مقاوم از ترکیب ملات و خاک محل ایجاد می‌شود

Soil Dynamics
Jet grouting

76

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- تزریق جت ملات

دستگاه تزریق جت در حال تست

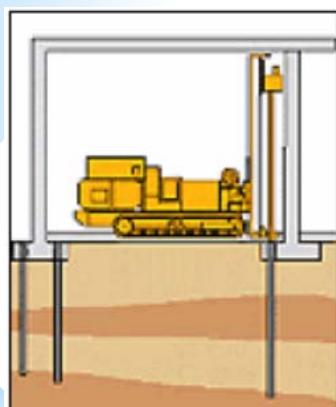

عدم اطمینان در مقاومت و قطر
ستون ایجاد شده وجود دارد

پایدار نمودن خاکهای مستعد روانگرایی

- ریزشمع

با ایجاد شمعهای کوچک می‌توان مقاومت
خاک را بهبود بخشید

Soil Micro Mini Pile

78